

YURTIMIZDA INTERNET SAVDOSI ROLINI OSHIRISH TADBIRLARI

Rabbimkulov Mansur Obid o'g'li

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti

Inson resurslari va mahalla taraqqiyotini boshqarish instituti talabasi

E-mail: rabbimkulovmansur@gmail.com

+998913131172

Аннотация: Yurtimizda Internet savdosini rivojlantirish va uning iqtisodiy-ijtimoiy hayotdagi rolini oshirish bugungi kunda juda muhim masalalardan biri sifatida qaralmoqda. Internet savdosi bugungi axborot asrida nafaqat zamonaviy iqtisodiyot rivojining muhim omillari qatoriga kiradi, balki jamiyat hayotiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatayotgan ko'p funktsiyali fenomen hisoblanadi. Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi, aholining Internetga ulanish imkoniyatlarining kengayishi va elektron to'lov tizimlarining takomillashuvi natijasida mamlakatimizda ham zamonaviy savdo uslublariga talab ortmoqda. Bu esa o'z navbatida yurtimizda elektron tijorat sohasini jadallik bilan rivojlantirish va uning ahamiyatini oshirish uchun qator samarali tadbirlar amalga oshirilishi zarurligini ko'rsatadi.

Калит со'злар: Internet savdosi, elektron tijorat, raqamli iqtisodiyot, axborot-kommunikatsion texnologiyalar, onlayn to'lov, elektron tizim, marketing, logistika, raqamli savodxonlik, qonunchilik, elektron platforma, innovatsiya.

Аннотация: Развитие интернет-торговли в нашей стране и её возрастающая роль в экономической и социальной жизни считаются одними из важнейших вопросов современности. Интернет-торговля в современную информационную эпоху является не только одним из важных факторов развития современной экономики, но и многофункциональным явлением, оказывающим значительное влияние на жизнь общества. В результате

стремительного развития цифровых технологий, расширения доступа населения к интернету и совершенствования электронных платежных систем в нашей стране растёт спрос на современные методы торговли. Это, в свою очередь, указывает на необходимость реализации ряда эффективных мер по быстрому развитию сектора электронной коммерции в нашей стране и повышению его значимости.

Ключевые слова: интернет-торговля, электронная коммерция, цифровая экономика, информационно-коммуникационные технологии, онлайн-платежи, электронная система, маркетинг, логистика, цифровая грамотность, законодательство, электронная платформа, инновации.

Abstract: The development of Internet commerce in our country and its increasing role in economic and social life are considered one of the most important issues today. Internet commerce in today's information age is not only one of the important factors of modern economic development, but also a multifunctional phenomenon that has a significant impact on the life of society. As a result of the rapid development of digital technologies, the expansion of the population's access to the Internet, and the improvement of electronic payment systems, the demand for modern trading methods is increasing in our country. This, in turn, indicates the need to implement a number of effective measures to rapidly develop the e-commerce sector in our country and increase its importance.

Keywords: Internet commerce, e-commerce, digital economy, information and communication technologies, online payment, electronic system, marketing, logistics, digital literacy, legislation, electronic platform, innovation.

Kirish

Avvalo, Internet savdosi orqali tovar va xizmatlarni xarid qilish, o'z mahsulotlarini kengroq auditoriyaga taklif qilish imkoniyati tadbirkorlar va ishlab chiqaruvchilar uchun katta imkoniyatdir. Bunday savdo usuli, an'anaviy bozor va do'konlarga nisbatan anchagina qulaylik va tejamkorlikni ta'minlaydi. Bunda tovar

va xizmatlarni sotish hamda xarid qilish soniyalar ichida amalga oshiriladi, odamlar ko‘proq vaqt va kuch tejaydi. Shu jihatdan, Internet savdosi – elektron tijorat iste‘molchilar uchun ham, ishlab chiqaruvchilar va sotuvchilar uchun ham zamonaviy iqtisodiy munosabatlarda qulay muhit yaratadi. Mamlakatimizda Internet savdosining bajarilishini ta‘minlovchi huquqiy asoslar va tartib-taomillar bosqichma-bosqich, zamonaviy global tendensiyalarga mos ravishda takomillashtirib borilmoqda. Elektron tijorat faoliyatini yo‘lga qo‘yish va uni yanada rivojlantirish uchun me‘yoriy-huquqiy bazani mustahkamlash davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Fuqarolarning elektron imzo, onlayn to‘lov tizimlari, Internet orqali shartnoma tuzish va mijozlar bilan hisob-kitob qilish imkoniyatlari kengaymoqda. Shuningdek, ilg‘or xorijiy tajribalarni o‘rganib, ularni milliy tajriba bilan uyg‘unlashtirish orqali Internet savdosi bilan bog‘liq xizmatlarni sifatli va ishonchli qilib yo‘lga qo‘yishga intilinyapti.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Tadbirkorlar va korxonalar o‘z mahsulotlari yoki xizmatlarini Internet orqali sotishda dastlabki bosqichlarda qiyinchiliklarga duch kelishlari mumkin. Biroq, keng ko‘lamda raqobat muhitining yaratilishi, innovatsion texnologiyalardan foydalanish va marketing strategiyalarini to‘g‘ri yo‘lga qo‘yish orqali elektron savdo rivojlanmoqda. Aholi orasida raqamli savodxonlik darajasi oshgani sari, elektron to‘lovlarga bo‘lgan ishonch va Internet orqali xarid qilish madaniyati ham shakllanmoqda. Davlat tomonidan axborot-kommunikatsiya infratuzilmasini rivojlantirish, keng polosali Internet tarmoqlarini yurtimizning eng chekka hududlarigacha kengaytirish sababli, aholining Internetga kirish imkoniyatlari tobora oshib bormoqda. Bu omil, o‘z navbatida, elektron savdoni rivojlantirishga va zamonaviy xizmatlar ko‘lamini kengaytirishga xizmat qiladi. Telekommunikatsiya xizmatlarining sifatini yaxshilash uchun zarur infratuzilmalar, jumladan yuqori tezlikdagi Internet, onlayn to‘lov platformalari, ishonchli yetkazib berish xizmatlari va elektron kreditlash xizmatlari joriy qilinmoqda [1].

Bundan tashqari, elektron tijoratning afzalliklari va zamon talablariga mos imkoniyatlari haqida keng jamoatchilikka axborot berish, aholining raqamli savodxonligini oshirish uchun ko‘plab seminar va o‘quv kurslari tashkil etilmoqda. Shu bilan birga, Internet savdosini rivojlantirish uchun davlat tomonidan bir nechta qo‘llab-quvvatlash dasturlari ham ishlab chiqilgan. Qolaversa, xususiy sektor vakillarining tashabbuslari ham rag‘batlantirilmoqda, ularga soliq imtiyozlari va kredit resurslari taklif etilmoqda. Mamlakatimiz aholisi orasida raqamli savodxonlik darajasini oshirish elektron tijoratning jadal taraqqiyotiga Internet savdosi rivoji uchun muhim omil hisoblanadi. Shu sababli, ta‘lim muassasalarida va maxsus o‘quv markazlarida zamonaviy axborot texnologiyalari va onlayn savdo asoslarini o‘rgatish yo‘lga qo‘yilmoqda. Yosh avlod raqamli dunyoda o‘z salohiyatlarini to‘la namoyon qila olishi uchun chuqur bilim va amaliy ko‘nikmalarga ega bo‘lishi zarurdir. Bu esa, o‘z navbatida, mamlakat iqtisodiyotining zamonaviy elektron sohada raqobatbardosh o‘shishiga turtki beradi [2].

Muhokama va natijalar

Elektron to‘lov tizimlari tobora ishonchli va xavfsiz bo‘lib bormoqda. Xaridorlarning haq to‘lash jarayonida ma‘lumotlari himoyada bo‘lishini ta‘minlash, xakerlik hujumlaridan saqlash masalalari bo‘yicha zamonaviy axborot xavfsizligi texnologiyalari joriy etilmoqda. Bu esa iste‘molchilar va sotuvchilar o‘rtasidagi ishonchni oshiradi va Internet savdosining yanada ommalashishiga zamin yaratadi. Bundan tashqari, logistika va yetkazib berish xizmatlarini rivojlantirish natijasida Internet orqali buyurtma qilingan tovarlarni o‘z vaqtida, xavfsiz va sifatli tarzda yetkazish imkoni kengaymoqda. Axborot texnologiyalari sohasida yetakchi kompaniyalar bilan hamkorlik yo‘lga qo‘yilib, elektron tijorat platformalari doirasidagi xizmatlar soddalashtirilmoqda. Mahalliy ishlab chiqaruvchilar, kichik va o‘rta biznes soha vakillari uchun o‘z mahsulotlarini mahalliy va xalqaro bozorlarga chiqarish keng imkoniyatlar ochilmoqda. Internet savdosining rivojlanishi iqtisodiyotda yangi ish o‘rinlari yaratilishiga ham ijobiy ta‘sir etadi. Elektron tijorat

sohasida xizmat qiladigan mutaxassislar, dasturchilar, dizaynerlar, marketologlar va boshqa kasb egalari uchun keng ko‘lamli ish o‘rinlari tashkil qilinmoqda. Tashabbuskor yoshlar o‘z innovatsion g‘oyalarini amalga oshirish uchun startap loyihalarni ishga tushirishmoqda. Elektron savdo orqali ishlab chiqaruvchilar va tadbirkorlar auditoriyasini kengaytirib, raqobatbardosh mahsulotlarini bozorga chiqarish imkoniga ega bo‘lishmoqda [3].

Raqamli iqtisodiyotning tarkibiy qismi sifatida Internet savdosi yurtimizda zamonaviy texnologik va innovatsion jarayonlarni tezlashtirishga xizmat qilmoqda. Elektron biznes, elektron marketing va onlayn mijozlar bilan ishlash tajribasi orttirilmoqda. Elektron raqamli platformalarda biznes yuritish ko‘nikmasiga ega kadrlar tayyorlash, Internet-savdo infratuzilmasini takomillashtirish va xizmat ko‘rsatish sifatini oshirish ishlari qo‘llab-quvvatlanmoqda. Elektron savdo tizimini rivojlantirish orqali yurtimizda eksport salohiyati oshmoqda. Mahalliy ishlab chiqaruvchilar o‘z mahsulotlarini xorijiy mijozlarga ham taklif eta olishlari uchun elektron hamkorlik platformalari, xalqaro onlayn bozor va auksionlar faoliyatidan samarali foydalanilmoqda. Bu esa mamlakat eksport imkoniyatlarini kengaytirish, valyuta tushumlarini oshirish, iqtisodiy barqarorlikka erishishda muhim rol o‘ynaydi. Milliy brendlar internet tarmog‘ida keng targ‘ib qilinishi orqali yurtimiz mahsulotlari va xizmatlari xorijda ham tanila boshlamoqda. Internet savdosini rivojlantirishda axborot xavfsizligini ta‘minlash, sohada firibgarlik va noxolislarga qarshi kurashish zaruratini inobatga olish dolzarb masalalardan sanaladi. Elektron tijorat sohasidagi qonunchilikni takomillashtirish, mahalliy va xalqaro tajribadan unumli foydalanish orqali ushbu soha ishonchliligi oshirilmoqda. Onlayn savdo bozorining ochiqligi, foydalanuvchi va xizmat ko‘rsatuvchilar manfaatlari himoyasi, shaffoflik va qonuniylik tamoyillarini to‘liq ta‘minlash uchun tizimli ish olib borilmoqda. Bugungi kunda elektron savdoga bag‘ishlangan ko‘plab yarmarkalar, ko‘rgazma va forumlar tashkillanib, mazkur yo‘nalish vakillari orasida o‘zaro fikr almashish, hamkorlik o‘rnatish va innovatsion g‘oyalarni amaliyotga joriy qilish

imkonlari yaratilmoqda. Yirik shaharlar qatori hududlarda ham elektron tijorat markazlari, logistika xizmatlari va zamonaviy omborxonalar tashkil qilinmoqda. Bu esa aholining Internet savdosiga bo‘lgan qiziqishini va ishonchini oshiradi, raqamli biznes muhitini vujudga keltiradi [4].

Elektron tijorat xizmatlarini rivojlantirish uchun mahalliy ishlab chiqaruvchi va xizmat ko‘rsatuvchi korxonalarini qo‘llab-quvvatlash, ularga elektron savdo platformalaridan foydalanishda huquqiy va moliyaviy ko‘mak berish, onlayn marketing va strategiya tuzishga o‘rgatish ishlari olib borilmoqda. Mahsulot va xizmatlarni raqamli bozorga moslashtirish, zamonaviy dizayn va innovatsion yondashuvlardan samarali foydalanish iqtisodiyotning raqobatbardoshlik darajasini oshiradi. Uzoq hududlarda ham Internet savdosiga sharoit yaratilishi, zamonaviy logistika tizimi va xizmatlar ham omil sifatida muhimdir. Yurtimizda elektron tijorat sohasini ilgor darajaga olib chiqish uchun xalqaro tajribani o‘rganib, mahalliy bozorda tadbiq etish maqsadida turli loyihalar amalga oshirilmoqda. Yurtimiz iqtisodiy taraqqiyotida xorijiy sarmoyalar va investitsiyalar jalb qilish uchun raqamli sohani yanada rag‘batlantirishga alohida e‘tibor qaratilmoqda. Elektron savdo sohasiga xorijiy investorlar va hamkorlarni jalb qilish eng yangi texnologiyalar, xizmatlar va boshqaruv tizimlarini joriy qilish imkonini beradi. Bu esa milliy bozorda zamonaviy tendensiyalarga tezroq moslashishimizga yordam beradi. Kelajakda Internet savdosi yurtimiz iqtisodiyotining asosiy harakatlantiruvchi kuchlaridan biriga aylanishi shubhasiz. Bugungi kundan boshlab, mamlakat iqtisodiyoti, jamiyatning barcha qatlamlari va avlodlari elektron tijorat imkoniyatlaridan samarali foydalanishi lozim. Internet savdosining rivojlanishi tufayli iqtisodiyotda bozor mexanizmlari faoiliyati kuchayadi, aholi uchun keng imkoniyatlar paydo bo‘ladi va yangi ish o‘rinlari yaratiladi. Eng asosiysi, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari taraqqiyoti hayotimizga yangilik, tejamkorlik, tezkorlik va shaffoflik olib kiradi [5].

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, Internet savdosi yurtimizda iqtisodiy barqarorlik va taraqqiyotga, yangi ish o‘rinlari yaratishga, xalq farovonligini oshirishga xizmat qiluvchi zamonaviy sohalardan biri hisoblanadi. Bu sohaning rivoji uchun tadbirkorlik, raqamli savodxonlik, zamonaviy infratuzilma va axborot xavfsizligi muhim ahamiyat kasb etadi. Internet savdosining mavjud imkoniyatlaridan to‘liq va samarali foydalanish, innovatsion yondashuvlar va zamonaviy tajriba asosida ish yuritish kelgusida mamlakat iqtisodiyotida yetakchi sohalardan biri sifatida shakllanishiga turtki beradi. Har bir fuqaro, tadbirkor va davlat muassasalari Internet savdosining rivojiga hissasini qo‘shishi, yurtimizda raqamli iqtisodiyotning taraqqiyoti uchun asos bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. “O‘zbekiston Respublikasida Raqamli iqtisodiyot sohasini rivojlantirish strategiyasi”, rasmiy hukumat materiallari.
2. Elektron tijorat va Internet savdosi bo‘yicha O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti farmon va qarorlari.
3. O‘zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligining rasmiy axborotlari.
4. “Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining iqtisodiy samaradoriligi”, ilmiy maqola.
5. Oliy ta’lim muassasalari uchun elektron tijorat darsliklari va o‘quv qo‘llanmalari.
6. O‘zbekiston elektron tijorat assotsiatsiyasi rasmiy sayti.
7. “Raqamli savodxonlik va uning innovatsion iqtisodiyotdagi roli”, ilmiy tadqiqot.
8. Jahon bankining O‘zbekistonda elektron savdo rivoji yuzasidan hisobotlari.